

A painting depicting a man and a woman in a moment of connection. The man, on the left, has dark hair and is wearing a grey, textured jacket. The woman, on the right, has long blonde hair and is wearing a bright blue long-sleeved top and a dark skirt. They are standing in front of a large, textured tree trunk. The background is filled with vibrant yellow and orange autumn leaves. The overall style is painterly and evocative.

Catharina J. Garrelds

Een zonnestraal
in haar leven

Deel 1 van de *Lida* trilogie

Catharina J. Garrelds

Een zonnestraal in haar leven

Deel 1 van de *Lida* trilogie

Uitgeverij De Rode Tulp

Dit is een roman. De personages en situaties in deze roman zijn verzonnen en enige gelijkenis met bestaande personen of situaties berust dan ook geheel op toeval.

ISBN 978-94-6260-040-9
NUR 344

© 2016 Uitgeverij De Rode Tulp, Amsterdam
Imprint van Uitgeverij De Graveinse Abeel
www.uitgeverijderodetulp.nl
mail@uitgeverijderodetulp.nl
Omslagontwerp/bewerking: Uitgeverij De Rode Tulp
Omslagfoto: © Depositphotos/Uitgeverij De Graveinse Abeel
Auteur: Catharina J. Garrelds

Dit boek is ook te verkrijgen als groteletterboek.

Het papier van dit boek heeft het FSC-keurmerk: de grondstof is afkomstig van verantwoord beheerde bossen om wereldwijd de bossen te behouden.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, hetzij elektronisch, hetzij mechanisch, door middel van druk, fotokopie, film, geluidsband of op welke andere wijze dan ook en/of opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt op enige ander manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De dialectwoorden in dit verhaal
worden verklaard in de woordenlijst
die achterin dit boek staat.

Hoofdstuk 1.

Lida keek even om naar de hoeve. Het was de Geertsemaheerd, haar ouderlijk huis, de plek waar ze geboren was en waar ze al haar dagen had doorgebracht, maar soms, zoals nu, voelde ze zich er niet mee verbonden. Dan was het net of het een vreemde hoeve was waar mensen woonden die ze niet kende; alsof het vreemdelingen waren. Het was soms net of ze niet het kind was van haar moeke en pa, maar of ze te vondeling was gelegd voor hun voordeur en dat ze haar naar binnen hadden gelaten uit medelijden, omdat ze niemand anders had gehad. Als ze op haar gevoel afging, zou dat best zo kunnen zijn. Ze voelde soms zo weinig voor haar moeke en pa dat ze weleens had bedacht, dat het haar niet zou verwonderen als ze haar op een dag zouden roepen omdat ze haar iets te vertellen hadden, en dat ze haar dan zouden vertellen dat ze eigenlijk van een ander

was, maar dat ze haar, uit de goedheid van hun hart in hun familie hadden opgenomen. Het zou haar niets verbaasd hebben. Maar een dergelijk gesprek had nooit plaatsgevonden. Andere gesprekken hadden wel plaatsgevonden. Ernstige gesprekken, waarbij haar pa dan heel streng keek en haar moeke griende. Waarom haar moeke altijd maar griende, in Lida's beleving om het minste of geringste, was haar een wonder, maar ze deed het. Had Menne, de enige zoon, zich gestoten, dan griende ze. Had het lang niet geregend zodat het land uitdroogde en de gewassen verpieterden, dan griende ze. En tijdens de vele gesprekken die de ouders met hun oudste dochter Lida hadden gehad, griende ze ook altijd.

“Kun je niet zien, dat je ons pijn doet?” vroeg haar moeke dan.

Nee, dat zag Lida niet in. Ze begreep niet waarom ze haar zo graag altijd maar binnen wilden houden. Ze mocht nooit ergens heen en ze mocht nooit naar buiten. Ze mocht natuurlijk wel rondom de hoeve scharrelen, net zoals de kippen en de katten deden, maar ze mocht nooit verder weg.

Haar ouders hadden haar altijd op het hart gedrukt niet zomaar eropuit te gaan, maar ondanks dat zwierf Lida graag rond. Ze kon niet begrijpen waarom haar ouders dat niet begrepen. Er was niets heerlijkers

dan over het land lopen, langs de velden, over de zandpaden, of tussen de velden door. Zeker als het weer was zoals nu, met een zwoel windje, een blauwe hemel, en de geur van duizend bloemen in de lucht, was het haar onmogelijk om binnen te blijven. Binnen zitten verstikte haar dan. Ze kon dan niet rustig aan tafel blijven zitten om het koper te poetsen, zoals haar moeke en Elsje, haar jongere zuster, deden.

Haar moeke had bij het ontbijt gezegd: “Vandaag gaan we het koper poetsen.”

Elsje had geknikt en erbij gekeken alsof het niet alleen een goed idee was, maar ook het leukste wat je kon doen op een dag zoals deze. Zelfs de ramen hadden dicht gezeten, en dat terwijl Lida op hun kamer, meteen nadat ze op was gestaan, het raam open had gedaan. De lucht had ze diep opgesnoven, zodat ze bijna duizelig werd. Toen ze het raam open had laten staan, had een zacht briesje met de gordijnen gespeeld. Op zo'n dag zwol haar hart tot drie maal de oorspronkelijke grootte, zo voelde het, en de Geertsemaheerd, hoe groot dan ook, was dan te klein, te benauwd.

Maar Lida was blijkbaar de enige die dat zo voelde. Haar pa ging gewoon naar het land, en niet om met zijn armen wijd en zijn neus in de lucht eroverheen te slierten, maar om de arbeiders te controleren en om

het land in ogenschouw te nemen. Het idee dat haar vader met zijn neus in de wind en zijn armen wijd over het land zou rennen, bracht een schaterlach naar haar boven, zo zot was dat idee. Haar moeke ging op een dag als deze het koper poetsen en Elsje deed rustig mee. En Menne volgde pa natuurlijk, want die zou later de Geertsemaheerd overnemen.

Natuurlijk hadden haar ouders graag een zoon gehad en groot was de vreugde dan ook toen Menne geboren werd. Hij was nu twaalf jaren oud, maar vanaf het moment dat hij kon lopen, had pa hem overal mee naar toe genomen waar hij ging. Moeke had dat vaak niet prettig gevonden. “Wat moet zo’n jong nou tussen de koeien?” had ze dan gezegd. Maar pa trok zich er niets van aan. Menne was zijn opvolger, zijn trots, en des te eerder hij de hoeve en alles wat daarin gaande was, leerde kennen, des te beter het was.

Eigenlijk hadden ze haar niet eens nodig, bedacht Lida zich, nu ze zo uit de verte naar de hoeve keek. Menne zou pa opvolgen, en Elsje was alles wat moeke wilde in een dochter. Lida was overbodig. En zo voelde ze dat ook vaak. Het kwam niet vaak voor dat ze zich geborgen voelde, of geliefd. Het was dan wel haar thuis, de Geertsemaheerd, maar haar thuis had net zo goed de velden kunnen zijn of de weidse vergezichten of de eindeloze hemel die het Groninger landschap

overspande. Ze hield meer van buiten dan binnen. De ruimte buiten was haar liever dan het benauwde van binnen.

Ze draaide haar rug naar de hoeve toe en liep verder, de lucht diep opsnuivend zodat haar borstkas er bijna van barstte. Heerlijk! Ze zwierde met haar armen en toen dat niet genoeg was om haar levenslust de vrijheid te geven, ging ze over op rennen. Rennen, zo hard ze kon, rennen, naar de horizon!

Ze rende over het zandpad tussen de velden door tot ze in het bos kwam. Daar stopte ze en liet zich hijgend op de grond vallen. Ze ging languit op haar rug liggen en keek naar de lucht. Het blauw was zo diep dat ze het idee had dat ze recht de hemel in keek. Daar moest God zijn, op zijn troon, met de engelen rondom hem. Wat zou Hij ervan vinden dat ze haar plichten verzaakte en steeds ertussenuit glipte? Pa zei altijd dat God dergelijk gedrag afkeurde, maar hoe kon Hij dat doen als ze juist eer bewees aan Zijn schepping door te genieten van het land, de lucht, de wind en de natuur? Dat zeggen tegen pa deed ze natuurlijk niet, ze dacht het alleen maar. Als ze het zou zeggen, zou hij haar een brutaal wichtje vinden. Maar God had toch immers Groningen geschapen? Dit heerlijke land dat haar zo lief was? Hoe kon God het erg vinden als ze graag door Zijn land liep?

Ze was uitgehijgd en ging zitten. Het bos was heel anders dan de velden, maar het was haar even lief. De grote ruimte, tussen de dorpen in, was niet boomloos, maar er was geen bos. Dit bos liep ver door, langs een kleiner dorp en nog verder, tot aan de rivier waar het in een smalle punt eindigde. Daar was het bos open, met open plekken door omgevallen bomen, maar ook omdat mensen er hout hakten en de onderbegroeiing weghaalden, maar hier was het dik begroeid en stonden de bomen dicht op elkaar.

De bosanemonen bloeiden en ze ging op haar knieën zitten om ze van dicht bij te bekijken.

“Welaan, wat een schoon gezicht op deze morgen,” zei een stem achter haar.

Ze draaide zich om.

Een jongen stond met zijn handen in zijn zakken naar haar te kijken. “Zo vroeg al aan de wandel?”

“Het is anders al bijna koffietijd,” zei ze.

“Dat kan waar wezen, maar hoe weet jij dat dan? Heb je soms een horloge?”

Ze schudde haar hoofd.

“Ik wel.” Hij haalde een zakhorloge te voorschijn, deed deze open en keek erop. Hij keek ernstig en staaarde naar het horloge.

“En?” vroeg ze. “Kun je het zien?”

“Het is bijna koffietijd.” Hij gaf haar een knipoog, en

ze moest lachen.

Ze stond op en zei: “Ik ken jou wel, Harko. Jij komt bij de Bosmaheerd weg.” Ze had hem gezien op school; hij was een paar jaar ouder dan zij was. En in de kerk zag je de meeste mensen van de andere hoeven en uit de dorpen.

Hij knikte. “Ik ben Harko Bosma. Ik ben de oudste zoon, en de enige zoon.”

Dat wist ze niet. Dus hij had een hoeve achter zich staan. Toe maar.

“En jij bent er eentje van Geertsema.”

Ze knikte. “Ik ben Alida, maar zeg maar Lida.”

“Ben je de oudste?”

“Ja. Mijn zuster Elsje is zeventien. En we hebben ook nog Menne, die is dit jaar twaalf geworden.”

“Mijn ouders hadden vroeger nog een tweede zoon, maar die is gestorven toen hij dertien maanden oud was.”

“Dat is triest om te horen.”

“Nu zijn ze extra zuinig op mij, maar daar heb ik geen zin meer in.” Hij keek eens om zich heen en zei dan:

“Ik wil ook weleens erop uit.”

“Ja, dat heb ik ook,” zei ze. “Mijn moeke wil dat ik binnen blijf en help met koper poetsen, maar daar had ik geen zin in met dit weer.”

Hij monsterde haar van top tot teen en zei: “Kom je

hier wel vaker?”

“Ja, als ik kan ontsnappen.”

“Ontsnappen, dat is een goeie!” Hij kletste met een hand op zijn dij en lachte dat hij gierde.

Van de weeromstuit begon ze ook te lachen. Hun lach klaterde tegen de bomen op en deed een duivenpaartje schrikken. Ze vlogen op.

Toen ze gekalmeerd waren, zei hij: “Ja, we zijn ontsnapt. Aan onze gevangenenbewaarders.” Hij had pretlichtjes in zijn ogen. “Waarom heb ik je nooit eerder gezien hier?”

“Datzelfde kan ik aan jou vragen!” kaatste ze terug.

“Zoals ik zei: ze zijn zuinig op me geweest, maar daar heb ik geen zin meer in.” Hij keek weer om zich heen en vroeg: “Heb je zin om een stukje te lopen?”

“Dat is goed. Waar wil je heen?”

“Zo door het bos. Is er een paadje?”

“Nee, niet bepaald. Er zijn wel wildpaadjes, maar die kunnen veranderen en die zijn vaak overhangen met braamstruiken omdat alleen de dieren ze gebruiken. We kunnen die kant wel op.” Ze wees naar het oosten, waar het bos minder dicht was.

“Dat is goed.”

Ze begonnen te lopen en liepen naast elkaar.

“Zit hier veel wild?” Hij klonk als een kasteelheer die wil weten of er nog iets te jagen valt.

“Allerhande,” zei ze vaag.

“Zoals?”

“Konijnen, zwijnen, duiven...” Ze keek hem aan.

“Maar waarom weet jij dat niet? Ken je het hier soms niet?”

“Nee, ik heb gevangengebwaarders, weet je nog wel?”

Hij sloeg een paar steekmuggen weg. “Zitten die ook al in het bos?”

“Ja, die neefkes zitten overal.”

“Ze willen me steken!”

“Ja, dat doen neefkes. Maar alleen als je lekker bloed hebt.”

Hij keek haar aan alsof ze iets nieuws verteld had. “Is dat zo?”

Ze knikte. “Mijn pa wordt altijd gestoken, mijn zus en broer ook. Maar mijn moeke wordt nooit gestoken en ik ook nooit. Wij hebben geen lekker bloed.”

Hij keek schuin van opzij naar haar en zei: “Dat kan ik me niet voorstellen.” Hij bloosde erbij.

Ze keek hem verwonderd aan, zei dan: “Toch is het zo. Lekker bloed hebben, is geen genoeg als je gestoken wordt, juist daarom.” Ze huppelde voor hem uit, louter uit plezier, draaide zich om en zei dan:

“Kun je je indenken dat er mensen moedwillig binnen blijven zitten met zulk heerlijk weer?” Ze wachtte niet op antwoord, maar ging ervandoor, met grote passen

alsof ze een koe was die na een winter in de schuur eindelijk weer het land op mag en haar blijheid toont door het maken van bokkensprongen.

Hij keek haar verwonderd na. Ze was heel anders dan de wichtjes die hij tot dan toe had leren kennen. Hij kwam genoeg wichtjes tegen, want als enige zoon van een rijke herenboer was hij een goede partij. Er waren veel wichtjes die graag vrouw Bosma wilde worden. Dat hij niet alleen een hoeve achter zich had staan, maar er ook nog eens appetijtelijk uitzag, was mooi meegenomen. Een voorwaarde was dat echter niet als je ouders honderd bunders vette Groninger klei tot de hunne konden rekenen. Het was vruchtbaar bouwland, waar acht arbeiders voor nodig waren om te bewerken. En er waren nog meer zaken waar wichtjes graag de eigenaar van zouden willen zijn, zoals de veertien paarden die op de peergang stonden, de grote schuren, waaronder een kapschuur, de vele koeien, de kippen, en natuurlijk de voorname hoeve zelf met vertrekken die wel op zalen leken en die gevuld waren met waardevol meubilair, serviesgoed, en met voorraadkasten die altijd vol waren. Bovendien hadden ze de beste stier uit de wijde omgeving; alle boeren kwamen naar hen toe om hun koeien te laten dekken en men zei dat ze zich van het dekgeld alleen al konden bedruipen. Die stier was wel een domkop

en het was meerdere malen voorgevallen dat hij precies deed wat niet moest, maar zijn nageslacht was altijd gezond en van alle kalfjes die er geboren waren, had er nog nooit eentje in een stuitligging gelegen, dus het spaarde ook nog eens de kosten van de veearts uit omdat die er nu niet bijgeroepen hoefde te worden. Harko Bosma was een bovenstebeste partij en ieder wichtje uit de wijde omgeving dat geen hoeve achter zich had staan, en een paar die dat wel hadden, had graag een huwelijksaanzoek van hem gekregen. Maar Harko had zich nooit veel gelegen laten liggen aan al die wichtjes omdat hij ze nooit veel soeps had gevonden. Maar nu hij Lida van nabij had ontmoet en met haar had gesproken, was hij plotsklaps tot de ontdekking gekomen dat hier een wichtje was, dat hij wel aardig vond. Hij kende haar natuurlijk al zijn leven lang, want iedereen in de dorpen en de ruimte kende elkaar immers, maar de meeste mensen kenden elkaar van weleens-gezien-hebben of gedag-zeggen-voor-de-kerk, maar verder niet. Je ging immers niet zomaar met iedereen om. Je bleef altijd beleefd, maar tegen de meesten hoefde je niet meer te zeggen dan “moi!” of, als je heel chique wilde doen “goedendag daar!”. Praten deed je met de meesten niet, tenminste, niet zoals hij nu met Lida had gepraat. Hij had Lida en haar familie iedere zondag gezien, maar hij had nooit

aandacht aan ze besteed, net zo min als zij aandacht besteed had aan hem. Ook al kwamen ze beide uit boerenfamilies, dat wilde nog niet zeggen dat je dan intiem met elkaar omging of met elkaar op goede voet stond. Herenboeren wilden nogal eens ruzie hebben omdat de kift snel opspeelde als het ging om wie de machtigste hoeve had, de meeste bunders of de meeste arbeiders, maar merendeels erkende ze elkaar als hun gelijken met wie je niet noodzakelijkerwijs op goede voet hoefde te staan om er op een vriendschappelijke manier mee om te kunnen gaan. Tenslotte hoef je wat je dacht niet te zeggen. Op die manier werd veel narigheid voorkomen en liet je iedereen in zijn of haar waarde.

Ook Harko was geleerd zijn gevoelens niet te uiten en zijn gedachten niet openbaar te maken. Dat had altijd wél gewerkt, maar verbaasd kwam Harko tot de ontdekking dat hij praten prettig vond. In ieder geval met Lida wél.

Hij holde haar achterna. Haar kleedje wervelde en draaide om haar heen bij iedere sprong die ze maakte en haar haren, die netjes in een vlecht gebonden waren, zwierden van de ene op de andere schouder. Ze leek de zomer zelf, zo uitbundig en zonnig als ze was.

Het kostte hem nog moeite om haar in te halen. Ze

had een tempo alsof ze een kip was die de lokstem van moeder de vrouw hoorde die “tuut tuut tuut!” riep, een teken dat er eten te halen was.

Maar even abrupt als ze weg gerend was, stopte ze. Hij kwam hijgend tot stilstand en stond naast haar uit te hijgen.

“Ben je rennen niet gewend?” vroeg ze hem. Ze was niet buiten adem. Ze hijgde niet. Haar ademhaling was zelfs niet verdiept. Het was alsof ze een rustig wandelingetje had gemaakt.

Hijgend en met een rood hoofd van inspanning schudde hij ‘nee’. Hij steunde zijn handen op zijn knieën.

“Kijk, dat is mooi!” zei ze, en knielde neer op het mos dat hier rijkelijk groeide. Ze wees een kever aan die glom in een straaltje zonlicht. De kever was zowel groen als blauw, afhankelijk van hoe je ernaar keek. Maar aandacht of interesse voor een kever had Harko niet. Hij moest eerst op adem komen, en toen hij dat eenmaal gedaan had, keek hij liever naar haar dan naar de kever.

“Is het niet mooi?” vroeg ze op een toon waaruit bleek dat ze eerbied had voor zelfs het kleinste leven dat God geschapen had.

“Heel mooi,” zei hij terwijl hij naar haar keek, en niet naar de kever.

Ze keek naar hem op, en zag dat hij naar haar keek in plaats van naar de kever.

Hij ging naast haar zitten en vroeg: “Vind je mij aardig?”

Ze keek in zijn ogen en zag dat deze haar aankeken op een manier zoals nog ooit iemand naar haar gekeken had. “Ik weet het niet,” zei ze. “Ik zie alleen je ogen.” Hij lachte en liet zich achterover vallen, zodat hij op het mos lag en zei: “En nu? Nu kun je me helemaal overzien.”

Ze ging staan, zette haar handen in haar zij en zei: “Ik zou je dan eerst moeten keuren. Ik zou de spieren in je benen moeten bekijken, en je gebit natuurlijk, zodat ik kan zien hoeveel je waard bent. Ik zou je in je zij moeten knijpen om te zien hoeveel vlees en hoeveel vet je hebt.”

“Ik ben geen koe die je moet keuren voor je naar de veemarkt gaat.”

“Maar je moet toch weten wat voor vlees je in de kuip hebt?” Ze draaide zich om en rende van hem weg, over het mos, tussen de bomen door, en verdween uit het zicht.

Hij keek haar na, maar kwam niet overeind. Was ze wel aards genoeg? Kon ze, als zij zijn vrouw zou zijn, wel met haar voeten in de vette Groningse klei staan? Zou ze wel opgewassen zijn tegen

mestvaalten, modderpoelen en zeurende meiden? Of zou ze wegzweven, omgeven door aardmannetjes en boselfen?